

IVETA ČERMÁKOVÁ (2018, 2020):
TALKING MEDICINE: CZECH FOR MEDICAL STUDENTS
Praha: Karolinum.

IVETA ČERMÁKOVÁ, TEREZA BAKUSOVÁ (2021):
TALKING MEDICINE 2: CASE REPORTS IN CZECH
Praha: Karolinum.

Ivana Bozděchová¹

Stále aktuálnější a v současnosti stále potřebnější se v rámci aplikované lingvistiky stává oblast LSP (Language for special purposes — Jazyk pro speciální účely),² zaměřující se na potřeby vzdělávání a odborné přípravy a na výzkum jazykových variací v daném oboru. Zhruba po tři desítky let se k takovým oblastem významně řadí výuka češtiny pro cizince studující na českých lékařských fakultách. Tito zahraniční studenti jsou ve specifické situaci: veškerá výuka probíhá v angličtině, vzájemně komunikují pouze v rodném jazyce nebo anglicky a také v každodenním životě mimo univerzitu jim vystačí znalost angličtiny. Naprostá většina z nich se po ukončení studia vrací do své domovské země a češtinu již nepotřebuje. Při studiu na lékařské fakultě jsou zahraniční studenti kapacitně zcela vyčerpáni odbornými předměty, výuka češtiny proto zůstává poněkud na okraji, a je tedy mimořádně důležité je pro ni co nejvíce motivovat a připravovat adekvátní a zcela specifické studijní materiály. Záslužný se tak v poslední době stal vznik dvou zdařilých a volně na sebe navazujících učebnic češtiny, reflektujících uvedené podmínky studia a potřeby znalosti češtiny zahraničních mediků: *Talking Medicine — Czech for Medical Students* (Iveta Čermáková, Karolinum 2018, 2020) a *Talking Medicine 2. Case Reports in Czech* (Iveta Čermáková a Tereza Bakusová, Karolinum 2021).

První z uvedených učebnic je tematicky uspořádaná do tří oddílů: Člověk a nemoc (např. *lidské tělo, příznaky nemoci, vyšetření pacienta, lékárna, zdravotnický personál*), Anamnézy (např. *rodinná anamnéza, pracovní anamnézy, neurologická anamnéza*) a Lékařské dokumenty (*chorobopis, ambulantní vyšetření, lékařská propouštěcí zpráva*). Úvodní tematické texty (často dialogy) jsou doplněny a rozvíjeny přehledem klíčové slovní zásoby a frází a množstvím různorodých lexikálních cvičení. Prezentovanou slovní zásobu a fráze by měli studenti zvládnout pro praktické stáže v nemocnici a pro komunikaci s českými pacienty. Proto není omezená jen na spisovná slova, texty obsahují i hovorové, slangové a frazeologické výrazy, s nimiž se medicí mohou setkat především právě při komunikaci s pacienty. Na konci učebnice je zařazen klíč ke cvičením a souhrnný (abecední) česko-anglický slovník — funkční je v něm barevné vyznačení podstatných kolokátů k důležitým lékařským názvům/termínům, viz např. *bolest — akutní, lokalizovaná, hlavy, v krku; chodit — na kontrolu, o berlích*,

1 Text vznikl za podpory projektu Univerzity Karlovy Progres Q10, Jazyk v proměnách času, místa, kultury.

2 Viz též lingvistika jazyků pro speciální účely (special language linguistics) a teorie jazykového managementu (language management), např. Nekvapil 2006; Bozděchová 2009 aj.

spát apod. Tímto způsobem se podporuje chápání a osvojování souvisejících a/nebo hierarchicky uspořádaných pojmů — lexikograficky se zde kombinuje abecední a pojmové řazení slovní zásoby. Učebnice je založena na angličtině a je vhodná pro používání ve třídě i pro samostudium; její obsah lze probírat postupně od začátku, nebo z ní vybírat tematické části podle zájmu a potřeb studentů.

Jak jsme uvedli výše, zahraniční medicí potřebují během studia v Česku komunikovat česky (pouze) při klinických stážích v nemocnici při odebrání anamnézy. Proto je i druhá, nová učebnice *Talking Medicine* založena na originálních kazuistikách, které poskytují slovní zásobu a frazeologii používanou ve standardní lékařské dokumentaci a umožňují studentům naučit se rozumět odborným písemným záznamům tak, aby s nimi mohli samostatně pracovat. Struktura jednotlivých kapitol učebnice je záměrně velmi jednoduchá: na začátku je vždy uvedena kazuistika, následuje slovníček základních termínů a dále sekce s cvičeními. Ta zahrnují doplňování a obměňování vět, otázky s výběrem z více možných odpovědí, párování slov a frází, vtipy a křížovky a další náročné a zábavné aktivity. Motivují studenty k využití zkušeností z vlastní odborné praxe a k činnostem směřujícím k sebehodnocení. Kazuistiky (celkem je jich v učebnici 35) jsou prezentovány podle lékařských oblastí (gastroenterologie a hepatologie, diabetologie, endokrinologie, chirurgie, ortopedie, traumatologie, kardiologie, kardiochirurgie, neurologie, neurochirurgie, gynekologie, pediatrie, otorinolaryngologie, pneumologie, urologie, onkologie, dermatologie, infektologie, oftalmologie, psychiatrie). Metodickým záměrem je (1) zahájit kapitolu nácvikem porozumění čteného textu (kazuistiky), (2) zaměřit se na pochopení důležitých aspektů předložených kazuistik, (3) klást otázky na základě dialogu a (4) dokumentovat případové studie v češtině; promyšleně se tedy postupuje k závěrečné nejobtížnější aktivitě. Co se praktického využití prezentované slovní zásoby a frází týče, za velmi důležité pokládáme i to, že učebnice uvádí nejen otázky, ale vyžaduje od studentů i schopnost klást otázky a rozumět odpovědím pacienta při odebrání anamnézy. Znamená to potřebný důraz na nácvik této nepostradatelné komunikační dovednosti. Autorky vhodně zařazují jak psané texty (autentické kazuistiky a záznamy anamnestických dat do dokumentace), tak mluvené projevy — v každém oddílu je zahrnuta práce s nahraným dialogem (obě učebnice jsou vybaveny nahrávkami reálných konverzací, všech dialogů, užitečných frází a vybraných cvičení zaměřených na poslechové porozumění).³

Závěrem je třeba vyzdvihnout téměř exemplární obsahový i metodický přístup autorky/autorek v obou učebnicích *Talking Medicine* ke specifčnosti výuky češtiny pro speciální účely: zaměřují se na slovní zásobu, zatímco gramatika (slovní tvary a konstrukce) je prezentována v kontextu a bez výkladů. Založení na originálních autentických kazuistikách dále odpovídá mj. i zásadám moderních komunikačních metod, v současnosti běžně užívaných ve výuce cizích jazyků. Vlastní výuková praxe autorce/autorkám potvrdila, že vzhledem k objektivním okolnostem je pro jejich studenty (cílové uživatele učebnic) nejschůdnější učit se lékařské termíny jako prefabrikáty, které jsou v omezené míře schopni v praxi užívat, případně je částečně

³ <https://soundcloud.com/karolinum-press/sets>

obměňovat. Proto mají učebnice pevnou strukturu založenou na opakování stejných konstrukcí a obrátů k zafixování toho nejdůležitějšího, co studenti medicíny potřebují v češtině zvládnout. Adekvátnost metody potvrzuje i fakt, že je první učebnice používána na všech lékařských fakultách v ČR jako základní učební text při výuce lékařské češtiny. Jak jsme se zde pokusili naznačit, návaznost na první učebnici v kombinaci s jejím dosavadním ověřeným praktickým využitím předznamenává úspěch i učebnici nové. Obě učebnice navíc sympaticky (a jistě nikoli náhodou) vlastně reagují na přání vyslovené v naší minulé recenzi v NČDS (Bozděchová 2021) na adresu výuky češtiny jako cizího jazyka pro speciální účely — věřme, že byť jinak, přesto neméně zdárně doplní slovenský výukový materiál pro studenty lékařství na Slovensku...

BIBLIOGRAFIE:

Bozděchová, I. (2009): *Současná terminologie (se zaměřením na kolokační termíny z lékařství)*. Praha: Karolinum.

Bozděchová, I. (2021): Milota Haláková, Marína Kšiňanová, Janka Bábelová (2019): *Slovenčina ako liek*. Bratislava: Univerzita Komenského. Milota Haláková, Marína Kšiňanová, Janka Bábelová (2019): *Slovenčina ako diagnóza*. Bratislava: Univerzita Komenského. Milota

Haláková, Marína Kšiňanová (2020): *Slovenčina ako cvičenie*. Bratislava: Univerzita Komenského, NČDS 1, s. 9–14.

Nekvapil, J. (2006): *The Development of Languages for Special Purposes*, in: Ammon, U. a kol. (eds.), *Sociolinguistics/ Soziolinguistik. An International Handbook of the Science of Language and Society*, Berlin–New York: Walter de Gruyter, s. 2223–2232.